

B85/01 30 januari 1985

OVERZICHT WESTEUROPEES COMMUNISME/OKTOBER T/M DECEMBER 1984

1. Conflicten in Engelse, Noorse, Finse en Spaanse CP duren voort.
2. Samenwerkingsverband tussen Cypriotische CP en regeringspartij beeindigd.
3. Scandinavische CP-en publiceren gezamenlijke verklaring over bewapeningsvraagstuk.
4. Onthullingen van voormalige Sowjetdiplomaat over relatie tussen Zwitserse communisten en Moskou baren opzien in Zwitserland.

1. Conflicten in Engelse, Noorse, Finse en Spaanse CP duren voort.

Engelse CP

De strijd in de Engelse CP (CPGB) tussen de minderheidsgroep van orthodoxe hard-liners en de eurocommunistisch georiënteerde meerderheid liet afgelopen kwartaal een verdere escalatie zien.

Allereerst deed het partijbestuur, waarin de meerderheid het voor het zeggen heeft, een nieuwe poging om de partijkrant Morning Star weer in het gareel te krijgen. Zoals bekend is Morning Star en de uitgever ervan, de People's Press printing Society (PPPS) in handen van de orthodoxen* en de CPGB-leiding had afgelopen jaar dan ook al verschillende malen geprobeerd om door middel van oproepen en verklaringen de situatie bij Morning Star en PPPS te wijzigen. Die wijzigingen zouden niet alleen op de redactionele lijn van de krant betrekking moeten hebben maar ook op de personele bezetting. M.n. hoofdredacteur en zijn plaatsvervanger zouden moeten wijken voor door de partijleiding aangewezen vervangers.

Succes had de partijleiding hiermee niet gehad en dus probeerde men het nu, afgelopen oktober, met een soort handtekeningenactie. Daarmee werd opgeroepen tot het houden van een buitengewone algemene vergadering van de PPPS waar opnieuw de eisen van het partijbestuur aan de orde zouden moeten komen. Net zoals eerdere oproepen echter, werd ook het verzoek om een dergelijke vergadering door de leiding van PPPS en Morning Star afgewezen.

De verhoudingen werden er vervolgens nog slechter op toen de partijleiding in november tijdens een Londense districtsconferentie in botsing kwam met een groep oppositionele CPGB/leden en Morning Star de kant van de laatsten koos.

Daar kwam tenslotte nog bij dat de redactie van Morning Star gedurende de afgelopen maanden de indruk wakte ervan te hebben afgezien zich nog langer beperkingen op te leggen bij het uitdragen van de orthodoxe visie. Steeds minder aandacht gaf het blad aan de verrichtingen van de partijleiding, steeds breder werd de stroom van ingezonden brieven waarin de lijn van Morning Star werd ondersteund, steeds kritieklozer en frequenter werden de lofzangen op de Sowjet-Unie en haar politiek.

Een climax in deze redactionele aanpak werd half december bereikt toen Morning Star een paar CPGB-veteranen van de oude stempel aan het woord liet. In twee bijna paginagrote artikelen beschuldigden zij de partijleiding van 'eurocommunistisch opportunisme en revisionisme'. Het eurocommunisme - "that sickness" - werd daarbij door de beide scribenten nadrukkelijk gekoppeld aan "anti-Sowjetisme" en als remedie voor de CPGB bevalen zij dan ook terugkeer aan naar een innig met Moskou verbonden, orthodox marxisme-leninisme. Terwijl de twee de indruk wekten dat zij op dit punt van de zittende partijleiding geen inkeer verwachtten, lieten zij niet na expliciet te vermelden dat Morning Star h.i. op het juiste spoor zat.

De ontwikkelingen gedurende het laatste kwart van 1984 hebben het partijbestuur inmiddels aanleiding gegeven tot een drastische tegenmaatregel: kort na de jaarwisseling werden Morning Star hoofdredacteur, zijn vervanger en nog een aantal andere hardliners uit de CPGB gezet. Omdat c.s. er kennelijk niet aan denken hun posities bij Morning Star op te geven, zal ook dit roeyement op korte termijn geen eind maken aan het conflict onder de Britse communisten. De verwachting is dat de onderlinge strijd zich nu zal gaan toespitsen op het buitengewone congres dat voor mei a.s. op het programma staat.

Noorse CP

In de Noorse CP speelde afgelopen kwartaal een conflict dat enigszins aan dat in de CPGB doet denken. Ook hier kwam het tot een confrontatie tussen (een deel van) het partijbestuur o.l.v. partijvoorzitter en het partijblad, Friheten, dat een oppositionele groep onder aanvoering van oud-partijleider aan het woord liet.

Hoewel zijn voorganger beschuldigde van een afwijking naar rechts en zelf er door zijn partijgenoten van werd beschuldigd "geheimen" aan Moskou te hebben doorgegeven, gaat het echter naar het oordeel van buitenstaanders eerder om een persoonlijke machtsstrijd dan om een serieus ideologisch conflict. Voorzover dat laatste toch het geval is, gaat het, zoals een Noors blad schreef, tussen degenen die voor 100% voor de Sowjet-Unie zijn en degenen die dat "slechts voor 90%" zijn. Afgelopen periode leek de -groep (die van 90%) de overhand te hebben.

Finse CP

De al jarenlang aan de gang zijnde strijd in de Finse CP (SKP) - het conflict is hier net zoals bij de CPGB weer wel ideologisch bepaald - leverde in 1984, ook in het laatste kwartaal, weer een aantal afleveringen op.

Tijdens het congres van afgelopen voorjaar koos de eurocommunistisch georiënteerde meerderheid, die onder invloed van de voortdurende interne strijd bezig was terrein te verliezen, voor de aanvallende verdediging en zette de orthodoxe minderheidsvertegenwoordigers uit het politiek bureau en het centrale comité van de partij. Normaal gesproken had dit tot een scheuring moeten leiden maar omdat Moskou geen breuk in de SKP wenst, ging deze dreiging - voor de zoveelste keer - voorbij. Als reactie op de uitsluiting stelde de orthodoxe minderheid de eis dat er een nieuw, buitengewoon congres bijeen geroepen zou worden waar de besluiten van het vorige ongedaan zouden moeten worden gemaakt: herstel dus van de positie van de minderheid in de hoogste partijorganen.

Aanvankelijk voelde de meerderheid niet voor zo'n nieuw congres. Dat veranderde echter nadat CPSU-Politburolid tijdens een bezoek aan Finland in oktober jl. de SKP-leiding een memorandum had overhandigd waarin de meerderheid - niet Moskous favorieten - krachtig de les gelezen werd en de eis van de minderheid inzake een buitengewoon congres werd overgenomen.

Dit bijdraaien betekende overigens niet dat de meerderheid nu geheel door de knieën was gegaan. Eveneens nog in oktober stuurde de SKP-leiding een brief naar Moskou terug waarvan de inhoud niet bekend gemaakt werd maar die, naar uitlekte, een "polemisch" karakter had. In de brief zou o.m. worden verwezen naar de pan-Europese CP-en conferentie van 1976 in Oost-Berlijn waar intertijd door alle deelnemers het recht van elke partij om zonder inmenging van andere partijen eigen zaken te regelen, werd onderstreept.

Daarnaast ging de SKP-leiding door met steun te verlenen aan het oprichten van "parallel" organisaties van meerderheidsaanhangers binnen de door de minderheidsgroep beheerste districten. Een aantal districten nl. is in handen van de orthodoxe minderheid, die van deze situatie gebruik maakt om daar de aanhangers van de meerderheid buiten spel te zetten. Dit op poten zetten van parallel organisaties streek de orthodoxen zozeer tegen de haren in dat zij onmiddellijke stopzetting ervan hebben geeist. Zou dat niet gebeuren, dan zou de orthodoxe vleugel niet aan het buitengewone congres deelnemen. Het

partijbestuur besloot echter half december niet op deze eis in te gaan. Het buitengewone congres moet in maart a.s. plaatsvinden.

Spaanse CP

Voor de Spaanse CP (PCE) had het afgelopen jaar een onzalig uiteinde. In december verlieten vijf CC-leden onder wie voormalig plv. secretaris-generaal , plus nog een honderdtal militanten de partij. Op een persconferentie deelden zij mee dat zij zich zouden aansluiten bij de PCPE, de begin 1984 opgerichte orthodoxe, pro-Sowjet concurrent van de PCE.

Tijdens de persconferentie verweet PCE-leider "de marxistisch-leninistische principes (te) verraden" en zo de PCE in de afgrond te drijven. De PCPE noemde hij de enige groep die in Spanje de onvervalste communistische doctrine verdedigde. Verder zei hij dat de PCPE niet als pro-Sowjet behoorde te worden betiteld maar als "internationalistisch".

deed ook de onthutsende mededeling dat de PCE het afgelopen jaar het aantal leden had zien teruglopen van 86.000 naar 30.000. Van PCE-kant werd dit haastig ontkend en gezegd dat het ledenaantal 80.000 bedroeg. Ook als dat juist is - moet gezien de positie die hij in de partij had toch aardig op de hoogte zijn geweest - dan zou dat nog een halvering zijn, vergeleken bij het getal dat de PCE nog maar enkele jaren geleden claimde.

Alsof dat allemaal nog niet genoeg was, kreeg partijleider , eveneens in december, ook nog eens te maken met een aanval van zijn voorganger (nog altijd lid van het partijbestuur en parlementair afgevaardigde van de PCE). toonde zich m.n. een tegenstander van de "convergenciade izquierda", een samenwerking van "progressief links" waarbinnen voor de gehavende PCE nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden zoekt. Volgens ewchter zou dat ten koste van de eigen identiteit van de PCE gaan en hij liet dan ook niet na zich publiekelijk tegen deze koers van af te zetten. Hoewel het executief comite dit optreden van "onacceptabel" noemde, durfde het geen stappen tegen de oudpartijleider te ondernemen.

2. Samenwerking tussen Cypriotische CP en regeringspartij beëindigd.

Op 22 december kwam op Cyprus een eind aan het samenwerkingsverband tussen de Cypriotische CP, de AKEL, en de regerende partij van president KYPRIANOU, de DIKO. De samenwerking tussen de Moskou-getrouwe AKEL, met 34% van de stemmen Cyprus' grootste politieke partij en de DIKO hield in dat de communisten op basis van gezamenlijke politieke coördinatie de regerende DIKO in het parlement steunden. Dat evenwel zonder eigen ministers in het kabinet te hebben. Het samenwerkingsverband, dat bestond sinds 1982, werd door president KYPRIANOU beëindigd om redenen die waarschijnlijk met de internationaal-politieke aspecten van de Cypriotische kwestie te maken hebben.

Zonder op deze achtergronden nader in te gaan, is het van belang de beëindiging van de AKEL-DIKO-alliantie te signaleren omdat deze nog eens illustreert hoe moeizaam het in West-Europa met het dragen van (mede-) regeringsverantwoordelijkheid door communistische partijen gaat. Nu aan de samenwerking tussen AKEL en DIKO een eind gekomen is, bestaat er, nadat afgelopen jaar al eerder de Franse CP zich uit de regering had teruggetrokken en enkele jaren geleden de CP-en in Finland en op IJsland dat hadden gedaan, geen enkel Westeuropees land waar de CP op enigerlei manier regeringsverantwoordelijkheid draagt.

3. Gezamenlijke verklaring Scandinavische CP-en

Gezamenlijke optredens van Westeuropese CP-en komen tegenwoordig maar sporadisch voor. Afgelopen kwartaal echter, half oktober om precies te zijn, publiceerden de Noorse Zweedse, Finse en Deense CP-en een gezamenlijke verklaring over de bewapeningskwestie. Het stuk richtte zich tegen "de confrontatiepolitiek van de VS en hun NAVO-bondgenoten" en herhaalde een aantal Sowjetdesiderata op dit terrein (kernwapenvrije zones, verbod op "militarisering van de ruimte" e.d.).

4. Onthullingen voormalig Sowjetdiplomaat over relatie tussen Zwitserse communisten en Moskou

In Zwitserland ontstond eind vorig jaar enige deining naar aanleiding van een kort daarvoor verschenen boek van de voormalige Sowjetdiplomaat POLIANSKI* POLIANSKI, die in 1982 naar het Westen overliep, beschrijft in zijn boek aan de hand van zijn eigen ervaringen de beïnvloedings- spionage- en soortgelijke activiteiten van de Sowjetambassades in de Westerse landen. Ongeveer een derde deel van het boek is gewijd aan de situatie op dit punt in Zwitserland, waar POLIANSKI van 1972 tot 1976 cultureel attache is geweest. Het was juist dit gedeelte en dan vooral wat er in gezegd werd over de Zwitserse CP (PdA) waardoor de opwinding ontstond. Geen wonder, want de PdA die zichzelf bij tijd en wijle als eurocommunistisch georiënteerde en onafhankelijke partij, komt uit POLIANSKI's opmerkingen naar voren als in hoge mate door Moskou gemanipuleerd.

Volgens POLIANSKI hielden zich op de Sowjetambassade in Bern twee specialisten met de Zwitserse communisten bezig, een met de PdA en een (POLIANSKI zelf) met de Vereniging Zwitserland-USSR. Vanuit Moskou kwamen er periodiek politieke instructies voor de Zwitserse communisten, die deze dan op een conspiratieve wijze, bijv. in een stil restaurant, kregen doorgegeven. Daarnaast was er geld. Volgens POLIANSKI kreeg de PdA per jaar ca. 300.000 Zwitserse francs en de Vereniging Zwitserland-USSR ca. 100.000. Dat laatste bedrag zou POLIANSKI zelf aan de voorzitter van de vereniging hebben overgedragen.

Deze beweringen werden door de aangesprokenen in alle toonaarden ontkend, waarbij zij in goed stalinistische traditie POLIANSKI voor 'renegaat' en 'verrader' uitmaakten.

*Verschenen in het Frans : N.POLIANSKI, M.I.D. Douze ans dans les services diplomatiques du Kremlin, Parijs 1984.

Bij wijze van commentaar zijn bij deze kwestie twee opmerkingen te maken :

- Als wat POLIANSKI schrijft juist is, dan is het frappant hoeveel waarde Moskou hecht aan het sturen van zo'n kleine partij (gering aantal leden, minimale parlementaire vertegenwoordiging) als de Zwitserse CP.

- Voorjaar 1983 had Zwitserland al te maken gehad met de zg. Novosti-affaire, eigenlijk een reeks van zaken in de beïnvloedingssfeer waarin het Sowjetpersburo Novosti een hoofdrol speelde maar waarin Zwitserse CP-leden aantoonbaar betrokken waren. Uit dat laatste zou men kunnen afleiden dat POLIANSKI zijn mededelingen toch niet zomaar verzonnen heeft.